

MARTS
2023

LEVENDE NATUR

ÅRGANG 40

EN VILD ART

Parsons kamæleonen fra Madagaskar bruger sin
hale både til kommunikation og som våben

VILDSKABEN HAR FÅET
PLADS I KRONPRINSESSE
MARYS SLOTSHAVE

NY FORSKNINGSMETODE
ÆNDRER VORES CHANCER FOR
AT REDDE TRUEDE ARTER

WWF RYDDER VEJEN
FOR HAVSKILDPADDEN

LAD OS RYDDE VEJEN FOR NATUREN

Det er den tid på året, hvor klodens havskildpadder søger tilbage til den strand, de selv blev udklækket på for at lægge æg og sikre den næste generation af disse fantastiske arter. Det er utrolig vigtigt, at de lykkes med missionen, da næsten alle arter af havskildpadder nu er truet – tre ud af syv arter er endda kritisk truede.

Dog har vi mennesker lagt store sten i vejen for, at havskildpadden kan komme i mål med dens reproduktion. Det vil sige, det er mere korrekt at skrive, at vi har lagt plastik i vejen for dem.

Plastikforurening i havene har nået et niveau, hvor 50 procent af alle havskildpadder menes at have plastik i maverne. Hvis de ikke dør af at blive viklet ind i plastik eller af at fylde maverne med det, så skal de nyudklækkede unger kæmpe sig vej gennem plastik på strandene for at komme ud i havet. I forvejen er det kun én ud af 1.000 udklækkede havskildpadder, der klarer turen i havet uden af blive huppet af en rovfugl eller lignende. Når de først skal klare en plastik-forhindringsbane, så falder deres chancer drastisk.

I denne udgave af Levende Natur kan du læse om WWF's arbejde med at rydde strandene i Kenya for plastik, så havskildpadderne får en reel chance, og naturen får plads.

Og naturen skal have plads. Ikke alene for de vilde dyrs skyld, men også for vores egen. På side seks kan du læse om ekstreme vejrphænomener, som rammer tættere og tættere på. Oversvømmelser, skovbrande og tørke er ikke længere forbeholdt eksotiske egne, men er rykket helt tæt på hjem. Her spiller mangel på natur en kæmpe rolle, for jo mere sund natur vi har, des bedre kan vi regulere klimaet og modstå ekstreme

vejrphænomener. Men potentialet i vild natur er endnu større. I fremtiden vil løsninger på mange af klodens største udfordringer tage udgangspunkt i naturen. Dette bygger alle WWF's løsninger på.

Samtidig med at naturen leverer bæredygtige løsninger, så bliver vi også bedre til at bruge den klogt. En ny forskningsmetode gør det muligt at afdække livet under vandoverfladen i floder og søer ved hjælp af en enkelt kop vand. På side 18 kan du læse mere om eDNA, som er en kæmpe hjælp, når WWF skal beskytte truede arter.

Marts er også en måned, hvor de fleste af os begynder at få forårsfølelser og en kriblen i fingrene for at komme ud i naturen. Tag med ud i WWF-præsident, H.K.H. kronprinsessens have på side 20, hvor hun har dedikeret dele af den til hjemmehørende arter og vild natur. Måske bliver du selv inspireret til at dedikere en kvadratmeter eller flere til vild natur? Det har den brug for.

Tak for støtten til vores arbejde – både herhjemme og ude i verden!

Bo Øksnebjerg

Generalsekretær, WWF Verdensnaturfonden

5 SLAGS TANG
DU KAN SPISE

26

LÆS DE GODE NYHEDER
FOR VERDENS NATUR

04

© WWF-SWEDEN / OLA JENNERSTEN

KAMÆLEONEN HAR ET
GODT ØJE TIL VERDEN

12

© KANISA SIREN / WWF

WORLD WIDE FUND FOR NATURE

er en privat og uafhængig organisation, der arbejder for at løse globale natur- og miljøproblemer.

WWF arbejder over hele kloden, hvor WWF Verdensnaturfonden er den danske afdeling.

Formålet med WWF's arbejde er at sikre naturen som livsgrundlag for mennesker og dyr.

Læs mere om WWF Verdensnaturfonden på wwf.dk.

WWF
Verdensnaturfonden
Svanevej 12
2400 København NV
Tlf.: 35 36 36 35
E-mail: wwf@wwf.dk
Giro 500-2001

Ansvarshavende redaktør
Tobias Høgsberg

Redaktør
Maria Houen Andersen

E-mail til redaktionen
m.andersen@wwf.dk

AD
Jesper Lee Mortensen

Forside
WWF-Madagascar
RAKOTONDRAZAFY A. M.
Ny Aina

Tryk
All Graphic

Oplag
15.500

FIND UD AF, HVORDAN WWF REDDER HAVSKILDPADDEN

SIDE 14

© TROY MAYNE / WWF

KOM MED I KRONPRINSESSENS
VILDE HAVE

20

© JONAS LYSHOLDT EJDESKOV

VEJRET TRUER BÅDE DYR
OG MENNESKER

06

© MARTIN HARVEY / WWF

GODE NYHEDER

For naturen og de vilde dyr

Hver dag kan vi - takket være din støtte - gøre en forskel for de vilde dyr og naturen i hele verden. Bliv klogere på vores seneste indsatser lige her.

JAGUAREN YNGLER I BOLIVIA

Med din støtte har vi installeret 35 kameraer i den bolivianske Pantanal. Fotoundersøgelsen skal hjælpe os med at vurdere biodiversiteten i området og overvåge jaguarer og andre dyr. I alt er 26 arter indtil videre blevet identificeret på billederne, og optagelser viser også, at jaguaren får unger.

UVURDERLIGT ØKOSYSTEM I BEDRING

I mange år så det rigtig skidt ud for verdens mangroveskove, som er hjem for tusindvis af fugle, fisk, pattedyr og padder. Faktisk var hele 70 procent af den oprindelige mangroveskov ryddet for bare 10 år siden på grund af rejfearme, turisthoteller og golfbaner. Det er imidlertid lykkedes 'Global Mangrove Alliance', som WWF Verdensnaturfonden er en del af, at ændre på de kedelige tal. Vi har nu nærmest fået stoppet fældningen af det vigtige økosystem og samtidig fået genplantet halvdelen af de træer, der er blevet fældet.

Det er datoen, der markerer, hvornår Danmark har opbrugt sine ressourcer for i år. Danmark er med andre ord et af de mest ressourcekrævende lande i verden. Selve Earth Overshoot Day falder først i juli, men hvis alle lande i verden forbruger, som vi gør i Danmark, vil vi have brug for mere end fire jordkloder. I år sætter WWF fokus på det enorme overforbrug af jordens ressourcer gennem hele marts. Sammen med Den Blå Avis opfordrer og inspirerer vi folk til at forbruge mindre og købe mere brugt.

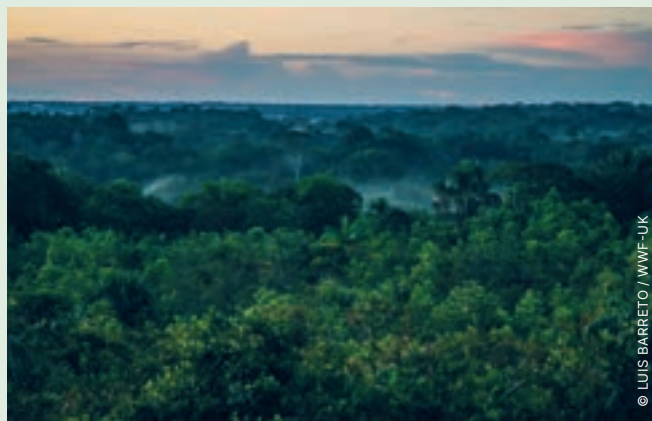

© JONAS LYSHOLDT EJDESKOV

STOR DEL AF AMAZONAS SIKRET

Takket være dig har vi vundet en historisk juridisk sejr. Højesteret i Brasilien har nedlagt veto mod en ny lov, der ville have reduceret størrelsen på to beskyttede områder i delstaten Rondônia med næsten 2.200 kvadratkilometer. Altså et område større end London. Loven ville legitimere ulovlige kvægfarme, der bliver etableret ved voldsomme rydninger af skoven. Efter en juridisk udfordring nedlagde dommerne dog veto mod den nye lov. De fastslog også, at delstaten har pligt til at beskytte biodiversiteten i området og stoppe ulovlig fældning og indtrængning. Kendelsen sætter en vigtig præcedens for lignende tilfælde i Brasilien.

© LUIS BARRETO / WWF-UK

STØT DE VILDE DYR MED EN HOODIE

Som alt andet WWF-tøj er denne hoodie produceret bæredygtigt fra start til slut. Samtidig støtter du WWF's arbejde ved køb i vores webshop.

Unisex. 379 kr. Køb den på shop.wwf.dk

LAD OS TALE OM VEJRET...

TEKST: FABIJANA POPOVIC

Ekstreme vejrphænomener er ikke længere forbeholdt eksotiske egne langt væk, men rammer tættere på end nogensinde før. Sammenhængen mellem tab af natur og klimaforandringer er tydelig og koster penge, menneskeliv og biodiversitet.

Udtørrede floder. Skovbrande. Oversvømmelser. Det er vejrphænomener, vi typisk forbinder med andre kontinenter end vores eget. Men de seneste få år bød på dem alle sammen.

I sommeren 2021 åbnede himlen sig over Tyskland, Holland og Belgien, hvor nogle regioner fik, hvad der svarer til to måneders nedbør på to døgn. Det førte til voldsomme oversvømmelser, der kostede over 150 mennesker livet.

I 2022 udtørrede næsten alle floder i Europa i et eller andet omfang. Som blev vejret instrueret af Spielberg, dukkede der krigsskibe fra 2. verdenskrig op i Donau som følge af, at vandstanden faldt så drastisk. Samtidig rasede flammerne i Frankrig, Spanien, Portugal og Grækenland midt i rekordvarme hedebølger.

Naturen tager sig af over halvdelen af den CO2, som vi mennesker udleder. På land optager skove, vådområder og mangrover 31 procent af udledningerne, imens havet tager sig af 21 procent.

© ZAMUROVIC BROTHERS / SHUTTERSTOCK

Som et kulørt eksempel på de forandringer, vi går hastigt i møde, så vurderer præsidenten for 'Den Internationale Olympiske Komité', at klimaforandringer kan få alarmerende konsekvenser for vinter-OL, da 50 til 60 procent af de vintersportsområder, der i Europa er egnede til at afholde OL, ikke vil eksistere i 2050.

NATUREN SLUGER HALVDELEN AF VORES CO2

Klimaforandringerne banker i den grad på, og den nyeste rapport om klima fra WWF viser, at 17 procent af Europas indbyggere kan blive direkte berørt af vandmangel i 2050. Rapporten vurderer, at det sydlige Spanien, Grækenland og Tyrkiet vil blive hårdest ramt.

“De ekstreme vejrphenomener, som vi kommer til at opleve hyppigere og hyppigere, er en direkte konsekvens af, at vi gennem årtier har ødelagt klodens økosystemer som vådområder og skov, så de ikke længere kan hjælpe os med at regulere klimaet. Det har sat gang i en negativ spiral, hvor mangel på natur forværrer klimakrisen,” siger Bo

Øksnebjerg, som er generalsekretær i WWF Verdensnaturfonden.

Heldigvis bidrager naturen stadig væk rigtig meget, når det gælder om at bremse den globale opvarmning. Hvor meget blev tydelig i rapporten 'Our

“Det bekræfter jo, at vi ikke kan adskille vores klima og naturindsats. De to kriser skal løses sammen”

— Bo Øksnebjerg

Climate's Secret Ally: Uncovering the Story of Nature' fra november sidste år, hvor forskere har regnet ud, at naturen har optaget 54 procent af den menneskeskabte CO2-udledning de seneste ti år. Økosystemer på land har taget sig af 31 procent af CO2'en, imens havets økosystemer har optaget 23 procent.

“Det bekræfter jo, at vi ikke kan adskille vores klima og naturindsats. De to kriser skal løses sammen,” forklarer Bo Øksnebjerg

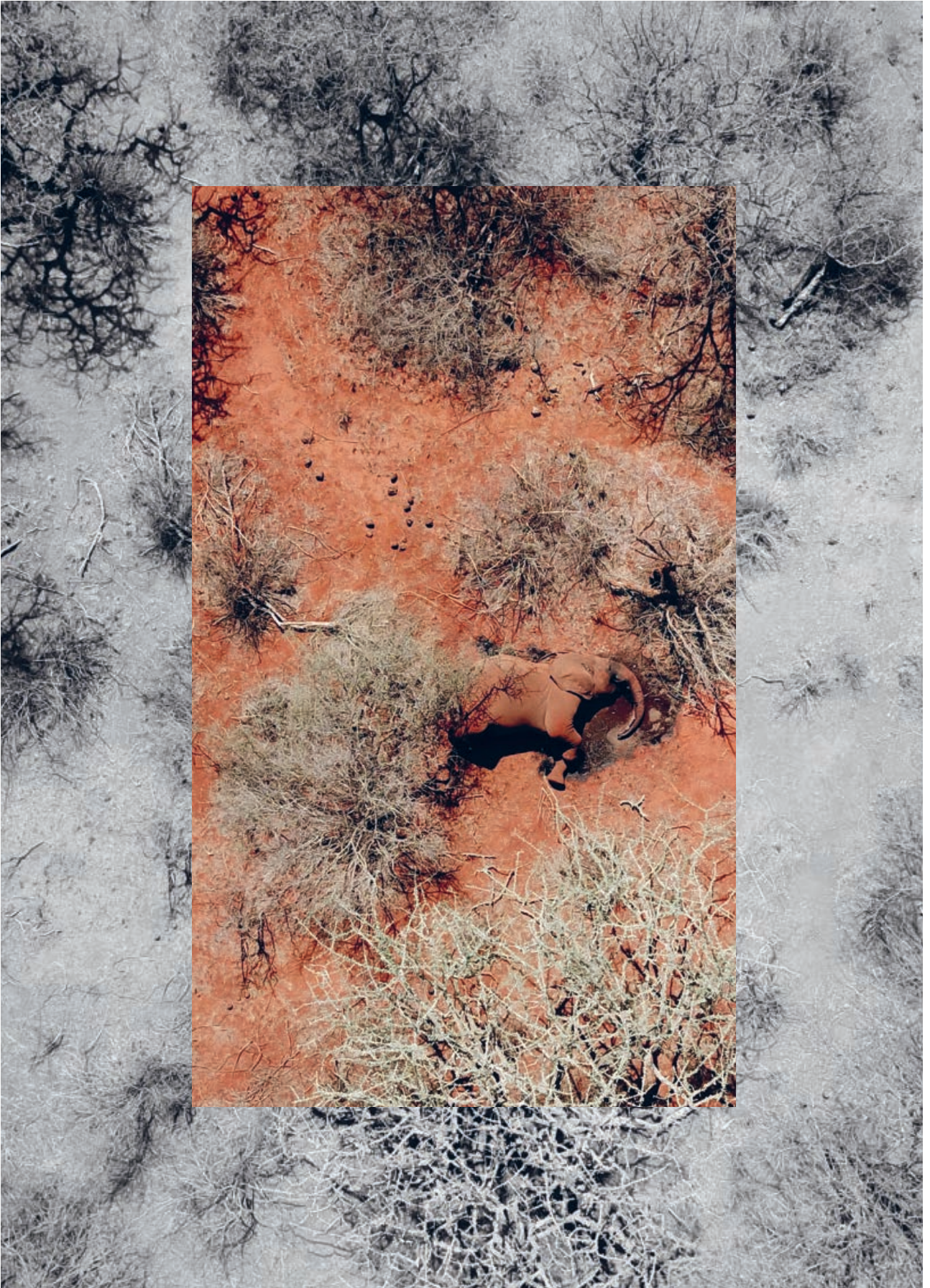
VI KAN VENDE TØRKE TIL LIV

Hvis vi zoomer ind på et af de steder, hvor den negative spiral for alvor er tydelig. Og hvor mangel på natur har forværrer klimakrisen og nu betyder, at vi mister biodiversitet, så ligger Kenya lige for. Det afrikanske land er ramt af den værste tørkeperiode i fire årtier, da de sidste fire regnsæsoner har slået fejl. Det betyder, at regnen enten er udeblevet, eller også er der faldet langt mindre regn, end der burde.

VI MISTER EN GENERATION AF ELEFANTER

I det sydvestlige Kenya, hvor der lever 1.900 vilde elefanter, er det især de unge elefanter, som bliver ramt af tørken. Dels er de ikke høje nok til at nå den føde, der er placeret højt oppe i træerne, og samtidig dør de nyfødte unger af fejlernæring, fordi deres mødre ikke kan producere nok mælk.

“Da elefanterne i forvejen kun får én unge ad gangen og er drægtige i op til 23 måneder, kan tørken udslutte en hel generation af elefanter. Det laver et indhug i vores arbejde for

at beskytte elefantbestandene i Kenya,” fortæller Tobias Trier Fuglsang, som er seniorrådgiver på internationale programmer hos WWF Verdensnaturfonden.

Blandt de mange truede dyr er også Grevys zebraen, som er den største zebra-art. Dens striber er smallere og går ikke ned om maven som hos den almindelige zebra. Der er kun omkring 3.000 Grevys zebraer tilbage i verden og 2.500 af dem lever i Kenya. Indtil videre har over 50 af dem mistet livet i tørken.

“Zebraerne er i forvejen pressede, fordi deres levesteder overtages af husdyr. Derfor skal de vandre længere

for at finde føde og vand. Det gør især drægtige zebraer eller føl sårbare. Tørken har sat turbo på den negative spiral, og der er allerede flere zebraer, der er afgået ved døden på et par måneder, end der normalt gør på et helt år,” siger Tobias Trier Fuglsang.

NATUREN ER HELTEN

I Kenya er WWF til stede og yder et akut nødberedskab til de tørkeramte dyr. Men Bo Øksnebjerg kalder det symptombehandling, da det ikke adresserer det egentlige problem:

“Selvfølgelig gør vi, hvad vi kan for at redde så mange vilde dyr som muligt, men vi skal også løse det

grundlæggende problem, som er manglen på sund natur,” fortæller han.

I Kenya – ligesom i de mange andre lande, som WWF arbejder i – består arbejdet derfor af tre dele: Akutberedskab, opretholdelse og klimatilpasning.

Akutberedskabet består i at levere vand, hø og akaciebælge til de mest kritiske steder, hvor vilde dyr og befolkningens husdyr dør.

Opretholdelse går i Kenyas tilfælde ud på at opføre og restaurere vandhuller, vandboringer og vandtanke, der skal sikre bedre adgang til og indsamling af vand inden næste tørkeperiode.

EKSTREME VEJRFÆNOMENER DRÆBER BIODIVERSITETEN

© NATUREPL.COM / DOUG GIMESY / WWF

Da voldsomme skovbrande hærgede Australien i 2019/2020, blev mere end 60.000 koalaer påvirket af brandene. De mistede deres levesteder, inhalerede røg, blev dehydrerede, og mange døde som følge af deres kvæstelser. Fra 2018 til 2020 faldt Australiens koalabestand med 30 procent.

© ALEXANDER MUSTARD / WWF-UK

De ekstremt høje temperaturer i Europa i sommeren 2022 havde vekselvarmedyr som fisk, insekter og padder på samvittigheden. De højere temperaturer medfører nemlig mindre plads at leve på for dyrene og bedre vilkår for svampeangreb og andre bakterier.

Og klimatilpasningen er, der hvor de naturbaserede løsninger kommer i spil:

“Vi styrker naturtyperne i området, så de kan modstå og tilpasse sig klimaforandringer. For eksempel genopretter og styrker vi forvaltningen af tørskov, som er karakteriseret ved at kunne modstå tørke. Samtidig genopretter vi græsgange og ferskvandsøkosystemer, så regionen bliver mere modstandsdygtig i fremtiden,” forklarer Tobias Fuglsang Trier.

NATURENS PARISAFTALE ER I HUS

At naturen endegyldigt er trådt ud af klimakrisens skygge, kunne vi se i begyndelsen af december sidste år, hvor verdenslederne mødtes til FN's biodiversitetskonference i Montreal. Her vedtog de et globalt mål om at standse og vende tabet af biodiversitet inden 2030 samt at beskytte 30 procent af verdens land-, ferskvands- og havareal i 2030.

“Det er enormt vigtigt med det ambitionsniveau, hvis vi skal gøre os håb om at stoppe og vende naturkrisen. Det

“ I fremtiden vil løsningerne på mange af klodens største udfordringer som sult, forurening, fattigdom, konflikter, klimaforandringer med mere tage udgangspunkt i naturen.”

— Bo Øksnebjerg

svarer til Parisaftalens 1,5-gradersmål for klimaet og er helt afgørende for at sikre den nødvendige handling på tværs af lande og sikrer samtidig, at de enkelte lande kan holdes ansvarlige,” fortæller Bo Øksnebjerg, der selv var til stede under forhandlingerne.

NATURTAB HAR IKKE EN PAUSEKNAP

Men selvom Kuming-Montreal-aftalen varsler positive takter for naturen, så er der ikke tid til at læne sig tilbage og vente på, at den kaster resultater af sig. WWF er allerede i gang med at udbrede naturbaserede løsninger, som kan vise vejen til fremtidens naturbevarelse.

I Rwenzori Mountains National Park i Uganda har vi plantet over en million træer i en bufferzone omkring

nationalparken, som giver de lokale adgang til bæredygtige træressourcer og stabil indkomst, samtidig med at biodiversiteten prioriteres.

I Madagaskar har vi kæmpet og lykkedes med at få 21 vådområder anerkendt som internationalt vigtige, hvilket betyder, at de lokale myndigheder skal sikre vigtige vildmarker for mennesker og dyreliv.

Og i Mexico har WWF hjulpet med at sikre vandgennemstrømning af 295 bassiner, der sikrer vandforsyning til naturen og 45 millioner mennesker.

Men også i Danmark har vi fokus på, at vi skal have mere natur. For også her kommer de ekstreme vejrfænomener tættere og tættere på – og jo mere sund natur vi har, jo bedre kan vi modstå dem.

“I fremtiden vil løsningerne på mange af klodens største udfordringer som sult, forurening, fattigdom, konflikter, klimaforandringer med mere tage udgangspunkt i naturen. Sådan vil vi redde både mennesker, natur og de vilde dyr. Det beviser vi hver dag i WWF,” afslutter Bo Øksnebjerg. 🌱

ET GODT ØJE TIL VERDEN

De store runde øjne gør, at Parsons kamæleonen, *Calumma parsonii*, har et syn på 360 grader. Den behøver ikke at besvære sig med at løfte hovedet eller strække nakken for at få et grundigt overblik over sine omgivelser.

Den lever i træerne på Madagaskar i det varme og våde klima i den tropiske regnskov. Som alle andre kamæleoner, kan den skifte farve, fordi den har pigmenterede celler kaldet melanocytter. Farverne skifter efter omgivelserne, hvor alt fra lys og temperaturer til kamæleonens sundhed og modenhed kan påvirke farven.

→ På IUCN's rødliste er Parsons kamæleonen næsten truet. Det er blandt andet landbrug og skovfældning, som truer bestanden og indskrænker dens levesteder.

1

Parsons kamæleonen er altædende. Den spiser alt fra planter, til insekter og små fugle.

2

Den fascinerende hale bliver brugt til at kommunikere med. For hunnerne kan den også fungere som et våben mod aggressive hanner.

3

Parsons kamæleonen har en tunge, der er dobbelt så lang som dens krop. Derfor kan den nemt og hurtigt fange sit bytte på stor afstand.

WWF RYDDER VEJEN FOR HAVSKILDPADDERNE

TEKST: FABIJANA POPOVIC

Plastikforurening i havene truer klodens havskildpadder. Halvdelen af skildpadderne har plastik i maven, og plastikken ligger i så enorme bunker, at de ikke kan komme ind og lægge æg. WWF Verdensnaturfonden rydder vejen for havskildpadder i Kenya, mens vi presser på for en global løsning for at redde arten.

800 af havets arter bliver påvirket af plastikforurening i havet

50% af alle havskildpadder har i dag plastik i maven

1 MILLION havfugle dør hvert år som følge af plastikforurening i havet

Forestil dig, at du er en havskildpadder med maven fuld af æg. Havet er blevet varmere, og det fortæller dig, at sommeren er på trapperne. Din indbyggede evne til at navigere efter klodens magnetfelter gør, at du orienterer dig efter den strand, som du selv blev udklækket på. Nu skal du kravle op på stranden, grave en rede i sandet et godt stykke over vandstanden og lægge dine cirka 100 æg, som du så dækker til med sand igen. Derefter kan du smutte tilbage i havet igen.

Lige ud af landevejen, ikke? Forestil dig nu, at der bliver hældt otte til ti millioner tons plastik i havet om året. At du som skildpadder kan have svært ved at se forskel på en pose, der flyder i vandet, og en gølle, og derfor ender du med at have plastik i maven, som 50 procent af alle havskildpadder har i dag. Forestil dig, at der på stranden, som du skal op og lægge dine æg på, flyder 100 kilo plastik ind om dagen, som du skal navigere igennem, for at kunne grave en rede. Den selvsamme plastik, som de små skildpadderunger skal overkomme for at nå havet, inden de bliver snuppet af en sulten havfugl.

Det er desværre realiteten for havskildpadderne uden for Kenyas kyst, hvor WWF kæmper for at give dem bedre odds for at overleve.

HAVSKILDPADDER SVØMMEDE MED DINOSAURER

Det er langt fra kun havskildpadderne, der lider under plastikforurening i havet; 800 af havets arter bliver påvirket af det, og plastikforurening vurderes til at dræbe over 300.000 havpattedyr og én million havfugle hvert år.

Havskildpadderne er dog alligevel noget helt særligt. Som nogle af klodens ældste skabninger har de levet på jorden i over 100 millioner år. Det betyder, at der fandtes havskildpadder, samtidig med at der gik dinosaurer på jorden. I kontrast hertil står plastik, som fik sit populære gennembrud i 1960'erne og nu udgør en af de største menneskeskabte kriser for naturen.

“Det er skræmmende at tænke på, at en dyregruppe, der har overlevet i millioner af år, risikerer at forsvinde, blandt andet fordi vi har ladet vores forbrug af plastik – et materiale, der i så høj grad bliver brugt til midlertidige

engangsprodukter – gå amok. Det er et tydeligt eksempel på vores påvirkning af naturen og en af de mest omfattende udfordringer, vi og naturen står over for lige ud,” fortæller Lisbeth Damsgaard Jørgensen, havbiolog og projektleder hos WWF Verdensnaturfonden.

Plastik truer havskildpadderne på mange måder. Nogle forveksler plastikposer med gøller. De spiser så mange plastikstykker, at det ender med at blokere deres tarmsystem og fylde deres maver med så meget plast, at der ikke længere er plads til mad. Derfor ender de med at sulte ihjel. De små skarpe plastikstykker kan også lave skader på havskildpadderens indre organer. Hertil kommer alle de havskildpadder, som bliver viklet ind i sixpack-holdere og gamle fiskenet og drukner. Havskildpadderens unger er særligt hårdt ramt, fordi de bruger deres første levetid i havoverfladen, hvor der er ekstra risiko for at blive viklet ind i drivende plastik eller for at forveksle små plastikstykker med mad.

SPISER SVAMPE, DER DRÆBER

Havskildpadderne er ikke blot fascinerende, de er også vigtige for at

opretholde sunde havmiljøer. Arten ægte karetteskildpadde spiser for eksempel svampe, der sidder fast på koraller. Det er svampe, som er giftige for andre dyr, og som ville dræbe korallerne, hvis de ikke blev fjernet. Læderskildpadden æder for eksempel gopler, endda rigtig mange af dem. Dermed er den med til at holde bestanden af gopler nede.

“Livet i havet er alvorligt under pres på flere fronter, og det er vigtigere end nogensinde før, at vi beskytter de arter, der spiller en afgørende rolle i at opretholde balancen i havet. Havskildpadder er nøglearter i flere af havets økosystemer. Konsekvenserne af at fjerne så afgørende dyr fra et fint reguleret system vil vi først rigtig forstå, når vi har mistet dem, og da vil det være for sent,” siger Lisbeth Damsgaard Jørgensen.

HOTELLERNE INDTAGER PLADSEN

Plastikforurening er ikke den eneste udfordring for havskildpadderne. Deres ynglesteder forsvinder, i takt

med at der bliver bygget hoteller på deres ynglestrande. Samtidig er de også et yndet mål for krybskytter. Og som om det ikke var nok, så sætter klimaforandringerne dem under pres, da sandets temperatur afgør, hvilket køn ungerne i æggene får. Jo varmere sand, desto større chance

DER BLEV PRODUCERET 400 MILLIONER TONS

PLASTIK I 2020

for, at skildpadderne bliver hunner. Derfor risikerer vi, at hanner bliver en mangelvare, og at hele reproduktionen bliver sat under pres.

“Som nyudklækket havskildpadde har du oddsene mod dig fra dag et. Havskildpadder har på ingen måde

brug for den ekstra udfordring, det er at skulle navigere i et hav og på strande fyldt med plastikaffald. Plastikforurening er en trussel, der på kort tid er eksploderet i omfang, og vi skal have vendt udviklingen så hurtigt så muligt. Seks ud af de syv havskildpadderarter er i dag sårbare eller udryddelsestruede,” forklarer Lisbeth Damsgaard Jørgensen.

NATURBEVARELSE HELT NEDE PÅ JORDEN

På grund af havstrømmene i regionen flyder der hver dag 100 kilo plastik ind på én strand i Lamu. Det er en uskøn blanding af klipklapper, tandbørster, engangsligter, plastikflasker med mere. Når omfanget er så stort, så blokerer skraldet for, at havskildpadder kan komme ind eller ud på stranden.

WWF's arbejde for havskildpadderne foregår på forskellige niveauer. En del består af at fjerne plastikken fra strandene i yngleperioden, som er mellem februar og juni. Arbejdet sker i samarbejde med lokale grupper, der

Hjælp os med at rydde vejen for havskildpadderne. **STØT MED 150 KRONER**, så vi kan fjerne plastik fra deres ynglestrande

sorterer og genbruger plastikken. En lokal kvindegruppe laver for eksempel kunst og smykker ud af de mange tusind klipklapper, der skyller ind på strandene. Sammen med myndighederne i Kenya arbejder WWF på den måde for at fremme cirkulære modeller for plastik, så mere af det bliver genbrugt og genanvendt i stedet for at ende i naturen.

Derudover er bevarelsen af havskildpadder også gået ind i en fase, hvor de enkelte lokale initiativer og lokale gruppers viden er blevet samlet, standardiseret og spredt ud langs hele Kenyas kyst. WWF har i mange år arbejdet på at bringe forskellige interessenter sammen, og den 15. december 2022 lancerede Kenyas ministerium for turisme, dyreliv og kulturarv 'Havskildpadder-protokollen'. Det er en slags best practice inden for arbejdet med at bevare havskildpadder.

EN PLANETARISK KRISE

Udfordringen med plastik eksisterer ikke i en silo, men er en del af det, forskere og videnskaben refererer til som de tre planetariske kriser, som dækker over klimaforandringer, biodiversitetstab og forurening. Plastik passer ind i alle tre.

Plastik begyndte for alvor at blive brugt efter 2. verdenskrig. Omkring 1950 blev der produceret to millioner ton årligt. I 2020 steg det tal til 400 millioner tons, og fortsætter produktionen som hidtil, så vil det tal næsten være tredoblet i 2050. Under 10 procent af al plastik bliver genanvendt i dag, så det tegner et grumt billede af enorme mængder plastik, der vil ende i naturen som forurening.

Samtidig bidrager plastik også til den

globale opvarmning. Ifølge FN bidrog plastik til fire procent af den globale opvarmning i 2015 – et tal, der forventes at stige til 15 procent i 2050.

“Plastik er ikke i sig selv et problem, men vores nuværende produktion, forbrug og mangel på indsamling og genanvendelse af det har på kort tid skabt en af verdens mest omfattende miljøproblemer: Når vi finder plastik i så fjerne dele af verden som på toppen af Mount Everest og i den dybeste oceangrav og samtidig finder plastik i modermælk, menneskeblod og i halvdelen af alle havskildpadder, så er det tydeligt, at der er brug for handling nu. Og at vi gør tingene helt anderledes,” siger Lisbeth Damsgaard Jørgensen.

ET LILLE SKRIDT FOR MENNESKET ...

Den forandring, som Lisbeth efterspørger, kunne meget vel være på vej. I marts 2022 vedtog FN's medlemslande en historisk beslutning om, at de ville arbejde for en global aftale om plastikforurening i verdenshavene. Ser man billeder fra plenarsalen fra det øjeblik, hvor aftalen blev indgået, skulle man tro, at de tilstedeværende sad i kontroltårnet i Houston og lige havde vidnet månelandingen. Der udbrød spontan jubel, klapsalver, og folk krammede hinanden.

“Det skelsættende er, at vi for første gang får en aftale, der skal adressere hele plastikkens livscyklus – fra produktion til bortskaffelse – og at aftalen vil blive juridisk bindende. Hidtil har man kun villet tale om bortskaffelse og oprensning af plastikforurening. Nu får vi muligheden for at dæmme op for problemet ved kilden, nemlig

produktionen og forbruget. Alle 179 medlemslande stemte for, hvilket er et kæmpe skridt for kampen mod plastikforurening, da plastik jo netop ikke kender grænser,” forklarer Lisbeth Damsgaard Jørgensen.

Hun tilføjer dog også, at arbejdet kun først er begyndt. I de næste år skal traktatens indhold udformes, og her handler det om at holde fast i ambitionerne, så vi ikke ender med en udvandet aftale, der ikke matcher problemets omfang.

INGEN TID AT SPILDE

Selvom verdenssamfundet ser ud til at være klar til at finde en global løsning på plastikforurening, så kan havskildpadderne ikke læne sig tilbage og vente. Derfor vil WWF igen i år være til stede på Lamus kyst for at fjerne plastik i yngleperioden.

“Det kan virke som en umulig opgave at fjerne plastik den ene dag for at se nyt affald skylle op på stranden dagen efter. Men indtil vi får en global løsning, gør vi det, der skal til, for at så mange skildpadderunge som muligt når havet,” slutter Lisbeth Damsgaard Jørgensen. 🌊

SMART FORSKNINGSMETODE HJÆLPER TRUEDE ARTER

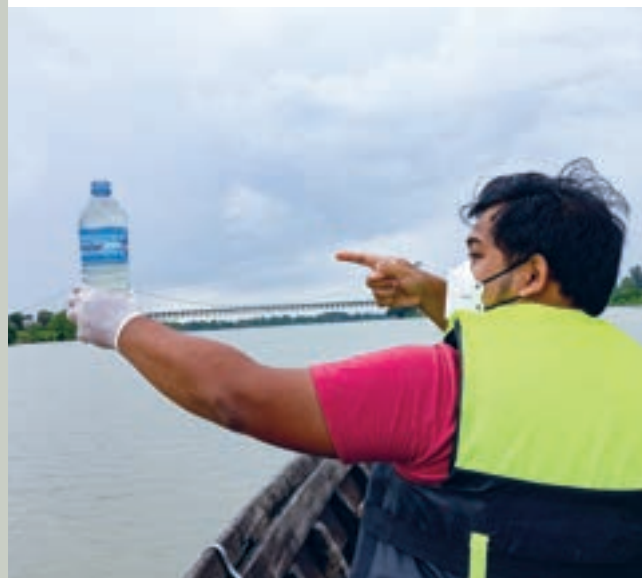
REDIGERET AF LOUISE AADAL NIELSEN // FOTO: WWF-MYANMAR

Det ser lysere ud for de mest truede arter på kloden. Det vil sige de fisk og andre dyr, der lever i ferskvand. Nu kan vi nemlig ved hjælp af en enkelt kop mudret vand afdække livet under vandoverfladen i både floder og søer.

Når WWF's biologer og andre eksperter skal finde ud af, hvilke dyrearter der findes i et område, plejer det at foregå med traditionel overvågning. Det kræver mange måneders minutiøs observation og gennemgang af et område og er både langsommeligt og krævende. Men nu er de lange dage med kikkert og lup snart fortid. En ny forskningsmetode kan nemlig afsløre, hvilke arter der lever i for eksempel en sø eller en flod ved hjælp af bare en enkelt kop vand. Metoden benytter miljø-DNA, også kaldet eDNA, der består af prøver taget af for eksempel jord eller vand, som indeholder DNA. Med det blotte øje er der intet at se, men en tur i laboratorie viser, at en vandprøve indeholder DNA fra alle de arter, der har været i vandet. Dyrene udskiller nemlig alt fra sput og skæl til afføring, hvori deres DNA findes.

NY METODE HAR SUCCES I MYANMAR

WWF har allerede haft stor succes med miljø-DNA i blandt andet Myanmar. Her har ferskvandsøkologen Thadoe Wai og hans hold af eksperter fra maj til juli sidste år samlet vandprøver fra nogle af de største ferskvandssøer i Sydøstasien. I den forbindelse har de samarbejdet tæt med lokalbefolkningen. ”De har et tæt kendskab til naturen og har adgang til områder, der ellers ville være svære at nå ind til,” fortæller Thadoe Wai. Med deres hjælp fandt Thadoe Wais hold frem til de mest oplagte steder at indsamle vandprøver.

FÅ PRØVER GIVER STOR VIDEN

For ikke at forurene prøverne var det nødvendigt med det helt rette udstyr i form af handsker, sprøjter og filtre. Efter indsamlingen blev prøverne sendt til et laboratorium i Storbritannien, der analyserer dem.

MILJØ-DNA SKAL REDDE TRUEDE FERSKVANDSARTER

På bare få uger kom resultaterne tilbage fra laboratoriet, og ved at samle alle datasættene begyndte hele undervandsøkosystemer at tage form. ”Med eDNA har vi fået et afgørende værktøj. Det kan hjælpe os med at bekæmpe spildevandsudledning, tackle overfiskning og sidst men ikke mindst beskytte de endemiske og truede arters ynglepladser,” forklarer Thadoe Wai.

eDNA-prøverne i Myanmar viste blandt andet, at de små farverige fisk Rosy loach og Sawbwa barb, som er endemiske i Myanmar, kun findes i Inle-søen.

Den nye indsigt i livet under vandet viser dog også, at vandforurening er skyld i, at flere områder har meget lav biodiversitet, da kun de mest hårdføre arter har kunnet overleve. 🐟

© PAVAPHON SUPANANTANANONT / SHUTTERSTOCK

PÅ BESØG I KRONPRINSESSENS VILDE HAVE

TEKST: MARIA HOUEN ANDERSEN // FOTO: JONAS EJDESKOV

Fra barnsben har WWF's præsident, H.K.H. Kronprinsesse Mary, været glad for naturen og er gennem årene blevet meget opmærksom på, hvor vigtig biodiversiteten er for naturen og os mennesker. Derfor har hun omlagt en del af sin private have på Fredensborg Slot for at give sit lille bidrag til vildskaben.

Hver
kvadrater
tæller

Den første del af haven ligner til forveksling en del andre danske familiers haver. En stor rund trampolin, et rødt lille legehul i træ og to fodboldnet på en tætklippet græsplæne. Men bevæger man sig længere ned i kronprinseparrets private have på Fredensborg Slot, så ændrer haven karakter.

Under en stor, gammel eg breder der sig en vild blomstereng med hjemmehørende arter som røllike,

natviol og dagpragtstjerne, og længere inde under høje, skyggefulde træer danner forskellige græsser, bregner og urter et lille utæmmet vildnis.

DER ER MERE LIV AT KIGGE PÅ

“En del af vores have her ved kancellihuset bliver mere og mere vild for hvert år. Senest anlagde vi en blomstereng for at give et yderligere bidrag til den vilde have. Desuden har vi ladet de træer, der er faldet grundet

“Der er simpelthen kommet flere oplevelser i haven. Jeg kommer gerne herud hver morgen med mine hunde for at se, hvad der er sket.”

— H.K.H. Kronprinsesse Mary

Skal din have også være vildere? Meld din have eller altan til Danmarks Vilde Haver på danmarksvildehaver.dk

KRONPRINSESSENS VILDE TILTAG

1

Blomsterengen

“Blomsterengen er endnu et lille bidrag til at øge biodiversiteten og skabe fokus på, hvor vigtigt det er, at vi giver plads til den vilde natur. Da vi havde anlagt engen, inviterede jeg altid mine veninder herud for at se den. Og jeg ved, at den har inspireret til, at flere af dem tænker på at få en vildere have selv.”

2

Dødt ved

“I denne del af haven har vi ladet de træer, der er faldet grundet storm, blive liggende. Træstammen er hjem for mange insekter og svampe, og så synes jeg, at den pynter og ser smukt ud. Træet fortæller en historie. Først gav det en dejlig skygge til haven, og nu får det lov at udfylde en ny rolle og ligge her og være hjem for en masse insekter.”

3

Brændenælder

“Mange er sure på brændenælder, men de har jo en vigtig funktion for vores sommerfugle. De lægger deres æg på brændenælden, og larverne spiser af planten. Selvom vi kan brænde os på dem, så tror jeg, at alle de danske børn godt ved, hvordan de ser ud og undgår dem. Og den er jo faktisk ganske smuk.”

storm, ligge, så de nu er hjem for en masse insekter og svampe,” fortæller kronprinsessen.

Da beslutningen om en vildere have var truffet, var kronprinsessen meget interesseret i, om der kom mere liv. Der skete dog ikke meget det første år. “Men stille og roligt kunne jeg se, at der kom flere sommerfugle, og jeg opdagede også en højere summen af insekter. Der er simpelthen kommet flere oplevelser i haven. Jeg kommer gerne herud hver morgen med mine hunde for at se, hvad der er sket. Er der kommet noget nyt

til, og hvordan står det? Det er smukt, hvordan alting ændrer karakter, når lyset skifter i løbet af dagen.”

Kronprinsessen fortæller, at hun altid har været meget glad for at være i naturen og er et udpræget udemenneske. Og hendes interesse for den danske flora og fauna er vokset de seneste år.

“Det er spændende at lære alt om de enkelte arters funktion i naturen, og det er interessant, hvad det betyder, hvis vi sætter de rigtige ting sammen og bare

lader planterne eksistere, uden at vi blander os. Selvom naturen ikke bliver friseret, er den smuk, som den er.”

VI SKAL HAVE ØJE FOR NATUREN

Adspurgt til, om prinserne og prinsesserne sætter pris på den vilde have, svarer kronprinsessen, at hun sjældent kan få dem med ud på sin vanlige morgenrunde.

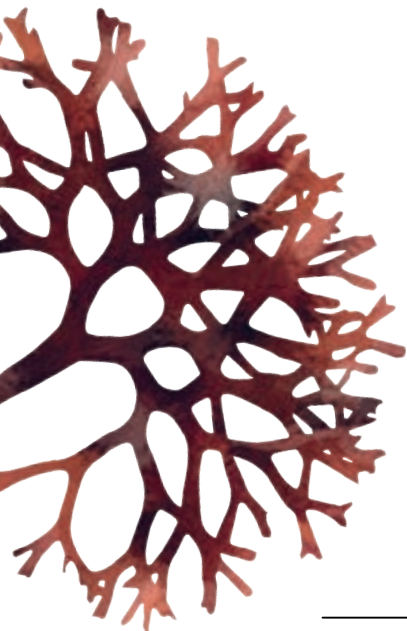
“Men de elsker at være ude og boltre sig i naturen og være fysisk aktive, og de forstår også, at naturen er skrøbelig. At den er noget, vi skal passe på.” 🌿

SLAGS TANG, DU KAN SPISE

TEKST: MARIA HOUEN ANDERSEN

Som dansker er du aldrig længere end 50 kilometer fra havet, så hvorfor ikke gå ud og høste lidt tang til at pifte din salat eller suppe op med? Det er netop nu, i det tidlige forår, at tangen smager allerbedst, så smøg ærmer og bukser op, og kom afsted.

ET PAR GODE HUSKERE

- 1 Pluk din tang i rent vand, og spis aldrig tang, der er skyllet op på stranden.
- 2 Brug en saks eller kniv, og skær kun de yderste blade af tangen. På den måde kan tangen leve videre.

Psst ... I Danmark findes der over 400 forskellige arter af makroalger, som vi i daglig tale kalder tang.

←

Søsalat

Ulva lactuca

Danner meget store, tynde, grønne flager, som minder om salatblade. Den findes i mange former og kan smage både mildt og saltet eller mere bitter og skarp. Du kan spise den rå i salater eller i en god suppe.

→

Strengtang

Chorda filum

Du kan kende den på dens lange tynde strenge. Den kan vokse på selv den mindste sten og blive op til 4 meter. Den har en fin citronagtig smag. Prøv at koge den helt kort med din pasta, så bliver den lysende grøn.

←

Carragentang

Chondrus crispus

Kendes på dens bruskeagtige struktur og mørkerøde farver. Bliver op til 15 centimeter. Den smager af salt, umami og skaldyr. Den er yderst dekorativ og smager godt som for eksempel pesto.

↓ Blæretang

Fucus vesiculosus

Kendes på dens luftfyldte blærer, som får tangspidserne til at flyde opad. Kan blive op til 70 centimeter lang. Hæld kogende vand over den friske blæretang, så forsvinder de orangebrune farvestoffer, og tangen bliver smukt grøn. Hvis du pensler med olie og bager i ovnen i 40 minutter, får du de lækreste blæretangschips.

↑ Suktang

Saccharina latissima

Den er kendt for at udskille sukkerstoffet mannitol, når den tørrer. Derfor bliver den brugt i stedet for sukker i en del produkter. Når den er helt frisk, smager den af hav, agurk og umami, så brug den i salater eller tørret i din chokoladekage.

“GENBRUG RUMMER BÅDE SJÆL OG HISTORIE”

TEKST: CAMILLA RISAGER // FOTO: JONAS EJDERSKOV

Emelie Birgersson er en dedikeret genbrugsnørd. 90 procent af det, hun ejer, er brugt af andre før hende, og hun kommer gladeligt med brugte gaver, når hun er inviteret til fødselsdag. Alt sammen for at gøre planeten og sig selv en tjeneste.

Undertøj og vaskemaskine køber hun som nyt. Men stort set alt andet i Emelie Birgerssons hjem er købt brugt og har fået et nyt liv hjemme hos hende og hendes lille familie. Hver gang der skal købes nyt til garderoben eller boligen, er genbrug altid hendes første prioritet. For bagerst i hendes hoved ligger klimaangsten og skubber hende i retningen af genbrugsvarer. "Helt ærligt, så har vi jo heller ikke råd til at forbruge så meget, som vi gør, selvom vi har økonomien til det. Fremtiden har ikke råd til det," siger Emelie Birgersson.

GENBRUG ER BEDRE END NYE VARER

Emelie Birgersson synes ikke, at hun går på kompromis med kvalitet eller komfort, bare fordi hun køber brugt. "Jeg ser genbrug som ligeværdigt med nyt, det kan nærmest være bedre." Genbrugte ting rummer allerede en historie og nogle følelser. De har en sjæl, som hun ikke får, hvis hun går i en butik og hiver en masseproduceret skjorte ned fra hylden.

Hun mener, at der er opstået et mindset i samfundet, hvor genbrugsvarer er noget, man nøjes med. "Vi skal stoppe med

at synes, det er synd for os at købe brugt. Vi skal vænne os til at kigge på genbrug i samme omfang, som vi kigger på nyt," fortæller Emelie Birgersson. Hun mener, at vi som forbrugere har en rolle at spille. Og uanset hvad skal vi forsøge at skrue ned for vores forbrug.

Det betyder også, at vi skal begynde at tænke genbrug ind i flere sammenhænge. Helt konkret tænker hun genbrug lidt længere end de fleste.

GØR GENBRUG PERSONLIGT

Det er nok de færreste, der møder op til en fødselsdag med en gave, der har haft en anden ejer. "Jeg nyder at bruge tid på at finde en brugt gave, der emmer af personlighed og omtanke. Min familie og venner synes faktisk, at det er fint, og nu er det bare blevet en del af 'Emilie-pakken,'" fortæller Emelie Birgersson, der kan finde på at give alt fra en brugt bog, vase eller sweater til venner og familie. ☺

3 GODE RÅD FRA EMELIE BIRGERSSON

Emelie Birgersson er 37 år og bor i Hillerød med sin kæreste og deres søn på to år.

- 1 Prøv at ændre dine tanker til, at genbrug ikke er dårligere eller noget, du skal nøjes med. Tænk på, at du gør dig selv og planeten en tjeneste.
- 2 Skru ned for dit forbrug, og køb kun, hvad du har brug for. Du kan få brugte varer af en rigtig god kvalitet, der har en lang levetid.
- 3 Søg målrettet på genbrugssider, og gør det specifikt, hvad du leder efter. Kast dig ud i det, og vær tålmodig.

D. 28 marts er Danmarks Overshoot Day. Det betyder, at vi har opbrugt de ressourcer, som kloden kan nå at producere. Få fem gode råd til at forbruge mindre på wwf.dk/overshoot

STØT NATUREN MED DIT TESTAMENTE

“WWF har skabt store resultater for verdens truede dyr – heriblandt gorillaen, som altid har haft en særlig plads hos mig. Det er meget vigtigt for mig, at WWF kan fortsætte deres arbejde. Så derfor har jeg tænkt WWF ind i mit testamente.”

PIA - MANGEÅRIG STØTTE

WWF's kamp for naturen er desværre langt fra slut. Heldigvis kan du indtænke naturen i dit testamente. Det giver både dig og naturen en række fordele:

- Gratis rådgivning og hjælp til at forstå arveloven.
- Udarbejdelse af testamente betalt af WWF.
- Ingen boafgift. Hele din donation går ubeskåret til naturen.

Vil du vide mere?

Kontakt Karin Henrichsen
k.henrichsen@wwf.dk
22 68 81 03